

-
- Istom cilju služi i izbor oblika nastave koji su koncentrisani na učenike, pri čemu će dominantna uloga nastavnika biti makar smanjena (upor. o tome priručnik „Osnove i polazišta“, pre svega pogl. 5 i 6). U nastavi maternjeg jezika u dopunskim školama, gde nastavnici po pravilu moraju izaći na kraj s više razreda, odnosno, uzrasnih grupa učenika, ovo je, priznajemo, zahtevan zadatak. Ali i tu je moguće delegirati deo odgovornosti na učenike i tako smanjiti koncentrisanje nastave oko nastavnika.
-

c) Posmatranje, vrednovanje i podsticanje usmenog izražavanja učenika

Teže je posmatrati i podsticajno vrednovati usmeno izražavanje nego pismeno. Više puta saslušati i analizirati govor učenika moguće je samo ako se radi uz pomoć tonskih ili video-zapisa. To po pravilu prevazilazi mogućnosti nastavnika. Ipak, ovo je potrebno raditi makar u najupadljivijim slučajevima (recimo, snimati učenika dok čita tekst), jer daje mnogo preciznije rezultate.

Da bi se izbegla opasnost paušalnog vrednovanja koje nije od naročite pomoći u oblasti usmenog izražavanja, preporučljivo je odabrati pristup s jasnim kriterijumima i fokusom, koji se, naravno, uvek mora prilagoditi uzrastu i vladanju maternjim jezikom. U vezi s time upućujemo na pogl. 7 u priručniku „Osnove i polazišta“ (Podsticajno vrednovanje sposobnosti, s dobrim praktičnim primerima u delu B), koje ovde nadopunjujemo sledećim napomenama:

-
- U vezi s „formalnim“, najavljenim situacijama posmatranja i vrednovanja (npr. prilikom referata, pozorišne scene, recitacije itd): ovde treba prethodno dogovoriti jasne kriterijume, razgovarati o njima i sastaviti po mogućstvu obrazac kriterijuma s više tačaka. Na taj način vrednovanje postaje transparentnije za učenike, kao i principi na kojima počiva podsticanje sposobnosti i dalji rad. Nalaženje odgovarajućih vežbi i oblika treninga deo je nastavničke profesije. Dodatnu prednost obrasca s kriterijumima predstavlja činjenica da i učenici (najkasnije već od 3. razreda) mogu popuniti obrazac i na taj način ojačati svoj senzibilitet u odnosu na tačke navedene u njemu. Primer obrasca za vrednovanje referata može se naći u priručniku „Osnove i polazišta“ u pogl. 7 B1; upor. i br. 18 u priručniku „Poboljšanje pisanja na prvom jeziku“ (tabela za procenu sopstvenih sposobnosti prilikom čitanja naglas).
-

-
- U vezi s „neformalnim“ posmatranjem koje se ne najavljuje (npr. tokom diskusija u grupi ili razredu, referata, čitanja naglas ili sličnih aktivnosti koje je moguće posmatrati): poželjno je da nastavnik i u takvim situacijama pravi beleške o upadljivim aktivnostima („X mora da nauči da pažljivije sasluša druge i da im se obraća kad nešto hoće da kaže“, „Y ima teškoća s izgovorom glasa ‘s’“, „Z je znatno uznapredovao/uznapredovala u slobodnom govoru“ i sl). Posle toga (ili u nekom kasnijem zgodnom trenutku) nastavnik može te učenike obavestiti o onome što je uočio i, ako je potrebno, dati im konkretne savete za poboljšanje sposobnosti.
-

5. Razmena iskustava i kooperacija s redovnom nastavom

U priručniku „Osnove i polazišta“, kao i ostalim priručnicima s didaktičkim podsticajima, više puta se naglašava koliko je važno i podsticajno negovati koordinaciju nastave maternjeg jezika u dopunskoj školi s redovnom nastavom. U pogledu podsticanja i poboljšanja usmenog izražavanja, sledeći aspekti su posebno interesantni:

-
- Razmena iskustava na temu razvijanja govorne kulture: koja pravila o razgovaranju važe kod različitih nastavnika, kako su ta pravila uvedena, kako se uvežbavaju?
  - Upoređivanje metodičkih oblika nastave u kontekstu uvežbavanja demokratskog razgovora: koji se metodički oblici (npr. đačko veće, pro/contra-diskusije itd.) praktikuju i učenicima su već poznati?
  - Razmena ideja i materijala za rad u oblasti scenskih igara (mala školska pozorišta itd), kao priprema za recitovanje pesama i čitanje tekstova.
  - Upoznavanje s idejama i materijalima u jezičkim udžbenicima u redovnoj nastavi i komentarima o tome. Na taj način je moguće dobiti konkretne nastavne materijale koji se mogu dobro prilagoditi za nastavu u dopunskim školama – npr. obrasci za posmatranje i vrednovanje.
-

U oblasti usmenog izražavanja moguće je organizovati, recimo, sledeće kooperacione projekte, bilo u okviru redovne nastave ili u kontekstu jednodnevnog projekta:

-
- Zajedničko koncipiranje serije lekcija o poeziji na više jezika; završno veče za roditelje; snimanje višjezičnog CD-a s poezijom.
-
- Isto kao gore, ali sa jezičkim igrama na više jezika. Upor. nastavni predlog br. 7.
-
- Isto, ali s kratkim pozorišnim scenama ili skečevima na različitim jezicima; eventualno s video-snimkom.
-
- Upor. dalje različite ideje za manje višjezične igre i druge aktivnosti u „Sprachenvielfalt als Chance“ (Schader, 2013).
-

Zahvaljujemo se Štefanu Hauzeru (Stefan Hauser) i Nadin Nel-Tur (Nadine Nell-Tuor) iz Centra za usmeno izražavanje pri Pedagoškoj visokoj školi u Cugu (Zentrum Mündlichkeit, PH Zug) na stručnom pregledu priručnika, kao i Kludiji Ulbrih (Claudia Ulbrich) iz sektora Interkulturalna pedagogija na Pedagoškom odeljenju Sektora za osnovno obrazovanje u Ministarstvu za obrazovanje kantona Ciriha.